

14 Kansainvälistyvä Suomi

Tuntidiat

Koiviston kauden uudistukset

- Kekkonen luopui presidentin tehtävistä syksyllä 1981
- Presidentiksi tulleen Mauno Koiviston kaudella presidentin valtaoikeuksia kavennettiin ja poliittinen päätöksenteko muuttui aiempaa avoimemmaksi.
- Myös Neuvostoliiton paine alkoi hellittää:
 - sisäpolitiikassa hallitukseen pääsivät Neuvostoliiton vieroksumat puolueet SMP ja kokoomus
 - ulkopolitiikassa suhteet länteen ja puolueettomuus vahvistuivat



Talous vapautuu

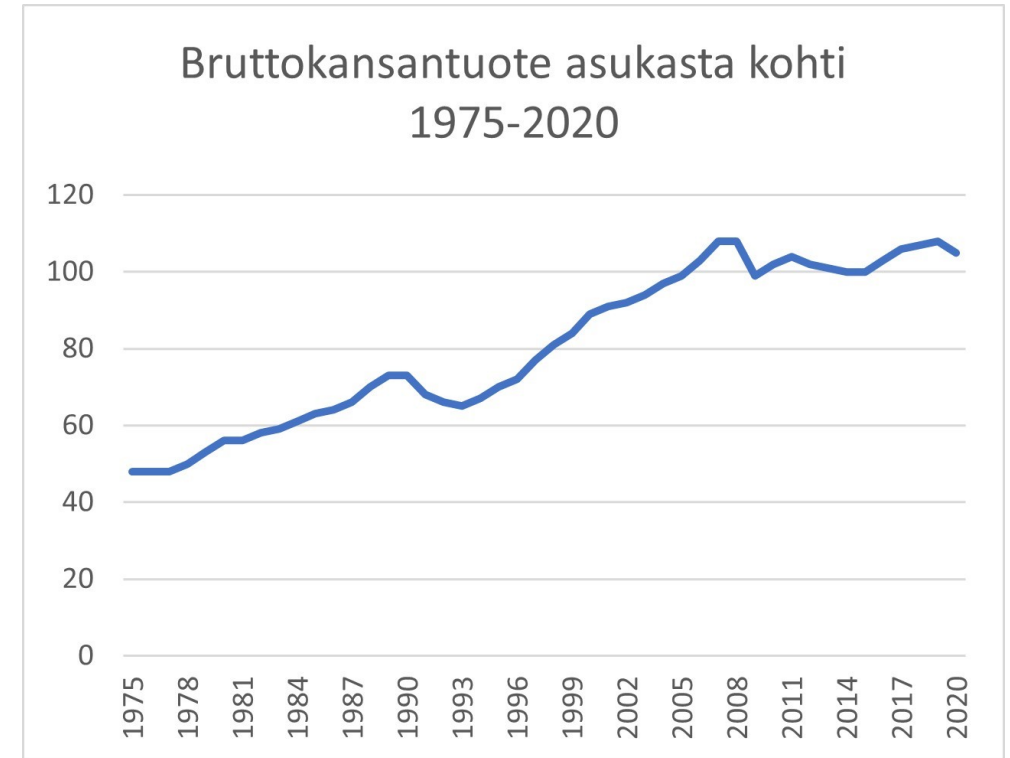
- Suomessa 1980-luku oli nopean talouskasvun aikaa.
- Kasvua ruokki kotimainen kysyntä, jota kasvattivat vähäinen työttömyys ja ulkomaisen luotonannon vapautuminen
 - Halpa lainaraha mahdollisti ”riskillä” rikastumisen, mihin viitattiin termillä **kasinotalous**.
- Vaurastuminen näkyi mm. **juppikulttuurina**, johon liittyivät muoti- ja kulutuskeskeisyys sekä varallisuudella pröystäily.
- Talouden kasvu oli nopeaa ja varomatonta, mikä yhdessä idänkaupan loppumisen kanssa johti ongelmiin 1990-luvun alussa.



1980-luvulla rakennettiin paljon uutta liiketilaa kauppakeskuksiin, muun muassa Helsingin Kontulaan. Kuva on vuodelta 1987.

Romahdus ja lama

- Suomi suistui 1990-luvun alussa pahaan taloudelliseen lamaan.
- Laman taustalla oli yhdistelmä kotimaisia ja kansainvälisiä syitä:
 - Neuvostoliiton hajoaminen ja idänkaupan loppuminen vähensi vientiä, sillä idänkauppaan riittänyt laatu ei kelvannut länsimaissa.
 - Teollisuuden kilpailukyky oli heikko myös talouden ylikuumenemisen sekä rahapolitiikan takia ja ulkomaisten lainojen korot nousivat erittäin korkeiksi.
- Laman aikana Suomen BKT romahti ja työttömyys nousi lähes 17 prosenttiin
- Tilannetta ratkottiin devalvaatiolla eli markan ulkoisen arvon heikentämisellä ja suurilla julkisen sektorin leikkauksilla.



Graafi kuvaa Suomen bruttokansan tuotteen kehitystä 1975-2020 (indeksi, 2015=100). 1990-lama näkyy voimakkaana laskuna Suomen bruttokansantuotteessa. Mihin vuoteen osuu seuraava selkeä bkt:n lasku? Mitä tuolloin tapahtui?

Lamavuosien sisäpolitiikasta uuteen nousuun

- Laman aikana suomalaiset köyhtyivät mm. työttömyyden ja konkurssien seurauksena.
- Samalla vuosikymmeniä jatkunut hyvinvointivaltion laajentaminen päättyi suurin leikkauksiin.
- Kylmän sodan päättyminen ja lamavuodet näkyivät puoluekentällä:
 - SKDL muuttui **vasemmistoliitoksi** ja SMP **Perussuomalaisiksi**
 - laman jälkeen hallitusvastuuseen noussut SDP suuntautui keskustaoikeistoon, eikä lama-ajan leikkauksia peruutettu
 - vihreiden asema alkoi vahvistua.



Insinöörien suurvalta

- 1990-luvun aikana Suomessa vahvistui **uusliberalistinen** talousajattelu.
- Laman jälkeisen ajan talouskasvu perustui vientiteollisuuteen, jonka toimintaa pyrittiin tukemaan:
 - Mm. Nokian menestys globaaleilla matkapuhelinmarkkinoilla heijastui koko Suomeen.
- Teknologia-alan vientiyriytysten tukeminen on jatkunut 2000-luvulla
 - yhtäältä hyödyttänyt koko kansantaloutta
 - toisaalta ohjannut koulutusta ja työmarkkinoita muiden alojen kustannuksella.
- Muutos näkyi myös kodeissa, joihin ilmestyi nopeaan tahtiin matkapuhelimia ja tietokoneita.
- Samalla internetistä on tullut välttämätön edellytys arjen asioiden hoitamiseen.

Kohti Eurooppaa

- Neuvostoliiton hajoaminen mahdollisti Suomen kansainvälisen aseman muutoksen.
- Kytkeytyminen länteen tuli entistä avoimemmaksi ja Suomi pyrki EU:n jäseneksi:
 - jäsenyys toteutui v. 1995 alusta
 - myöhemmin Suomi liittyi yhteisvaluutta Euroon ja **Schengen-alueeseen**.
- Suomen uutta asemaa kuvasi myös presidentti Martti Ahtisaaren kansainvälinen toiminta.
- Selkeistä länsikytköksistä huolimatta Suomi on pysynyt sotilaallisesti liittoutumattomana:
 - mm. Venäjän aggressiivinen toiminta 2010-luvulta lähtien on pitänyt yllä turvallisuuspoliittista keskustelua.



Tutki oheista Kari Suomalaisen piirrosta vuodelta 1995. Tulkitse piirrosta ja liitä sen historialliseen kontekstiinsa. (Tehtävä 1. s. 175)

15 Nyky-Suomen haasteita ja onnistumisia

Tuntidiat

Laman pitkä varjo

- 1990-luvun laman seuraukset näkyvät edelleen tämän päivän Suomessa.
- Työttömyys, konkurssit ja julkisen sektorin leikkaukset vaikuttivat toimeentuloon ja hyvinvointiin laman aikana, mutta myös pitkään sen jälkeen:
 - pitkäaikaistyöttömyys
 - lasten epätasa-arvo lisääntyminen
 - huono-osaisuuden periytyminen.
- Laman aikana ja sen jälkeen tehdyt päätökset jakoivat suomalaisia menestyjiin ja putoajiin.



Leipäjonoista tuli pysyvä näky 1990-laman seurauksena. Pohdi, miten koronapandemian aikana pyrittiin välttämään 1990-luvulla tehdyt virheet.

Monikulttuurisempi Suomi ja väestökehitys

- Itsenäisyyden aikana Suomesta tuli väestöltään varsin yhdenmukainen verrattuna aiempiin vuosisatoihin.
- Monikulttuurisuus ja maahanmuutto lisääntyivät 1990-luvulta lähtien.
- Väestöpohja monipuolistui erityisesti EU-jäsenyyden myötä:
 - työ ja opiskelu
 - tilastollisesti pakolaisten osuus on ollut muuta maahanmuuttoa pienempi
 - pakolaisuus on kuitenkin korostunut julkisessa keskustelussa ja jakanut suomalaisten mielipiteitä.
- Maahanmuuton on ajateltu olevan yksi ratkaisu syntyvyyden vähenemisen aiheuttamaan **taloudellisen huoltosuhteen** heikkenemiseen.

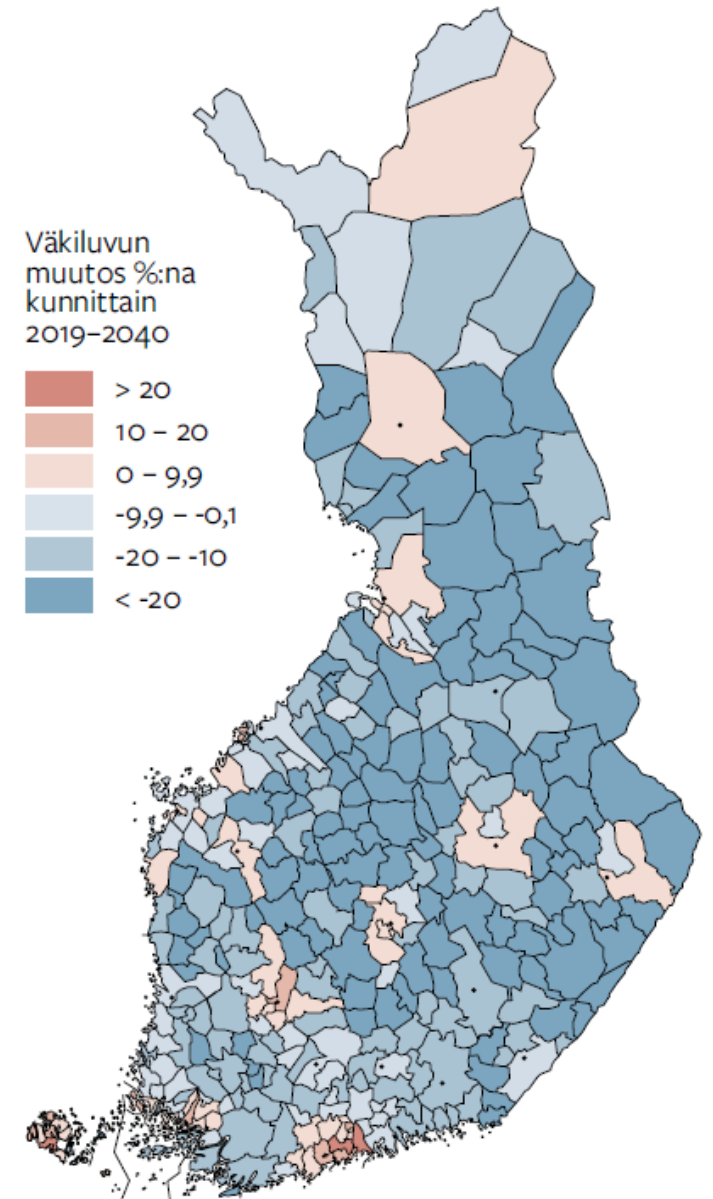
Tutustu Suomen väestökehitystä kuvaavaan graafiin:
<https://findikaattori.fi/fi/15>

Miten Suomen vaurastuminen, naisten aseman parantuminen ja kansainvälistyminen näkyvät väestökehitystä kuvaavassa graafissa?

Alueellisesti eriarvoistuva Suomi

- Kaupungistuminen on maailmanlaajuinen megatrendi, joka näkyy myös Suomessa:
 - työpaikat ja koulutus keskittyvät suuriin kaupunkeihin
 - maaseutu hiljenee.
- Erityisen nopeasti kasvaa pääkaupunkiseutu.
- Valtaosa maaseudun kunnista menettää työikäistä väestöä, mikä aiheuttaa vaikeuksia tarjota palveluja.
- Väestökehitys on lisännyt suurten kaupunkien ja maaseudun vastakkainasettelua mm. politiikassa.
- Molemmat kuitenkin tarvitsevat toisiaan ja hyötyvät toisistaan.

Miten väestön arvioidaan kehittyvän omalla kotiseudullasi? Pohdi, millaisia vaikutuksia sillä on.



Menestyjiä ja väliinputoajia

- Väestökehityksen ja julkisen sektorin leikkausten ohella suomalaisten eriarvoistumista on lisännyt työelämän muutos.
- Vähän koulutusta vaativia töitä on tarjolla yhä vähemmän:
 - koulutustason nousu ja digitalisaatio.
- Hyvin palkatut työt ovat usein kansainvälisiä ja keskittyvät kaupunkeihin:
 - Kuihtuvalta maaseudulta käsin kehitys on voinut näyttää epäreilulta.
- Eriarvoisuuden kasvu ja erilaiset tulevaisuuden odotukset ovat aiheuttaneet polarisaatiota. Seurauksena on ollut poliittisen vastakkainasettelun lisääntymistä ja populismin yleistymistä.

Kulttuurinen globalisaatio

- Televisio yhdisti suomalaisia vuosikymmenien ajan 1990-luvulle asti.
- 2000-luvulla erilaisten medioiden seuraaminen muuttui:
 - yhä useammat tv-kanavat ja suoratoistopalvelut
 - internet ja sosiaalinen media.
- Median muutos ja globalisaatio ovat helpottaneet valtioiden rajoista ja kielialueista riippumattomien vaikutteiden leviämistä ja uusien alakulttuurien syntymistä.
- Toisaalta tiedonvälityksen pirstaloituminen ja mahdollisuus valita itselle mieluisia uutisia ovat luoneet uusia jakolinjoja.



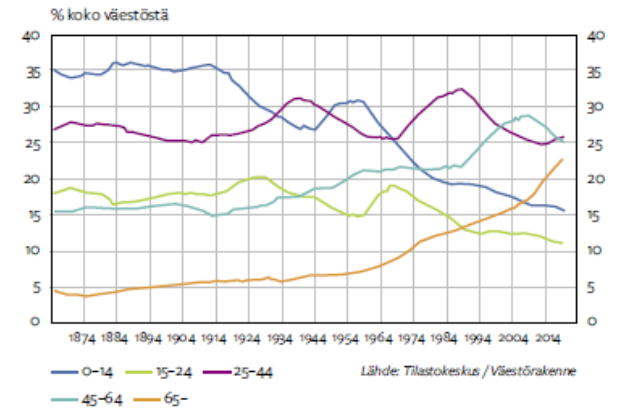
1990-luvulle asti Suomessa oli vain kolme tv-kanavaa. Nykyaikaisia some-jättejä on syytetty algoritmiensa muokkaamisesta palveluissaan niin, että ne suosivat vastakkainasettelua ja tunteita herättävää sisältöä.

Pohdi mitä eroa sillä on, seuraavatko suomalaiset samoja tv-lähetyksiä vai sosiaalisen median heille valikoimia uutisia.

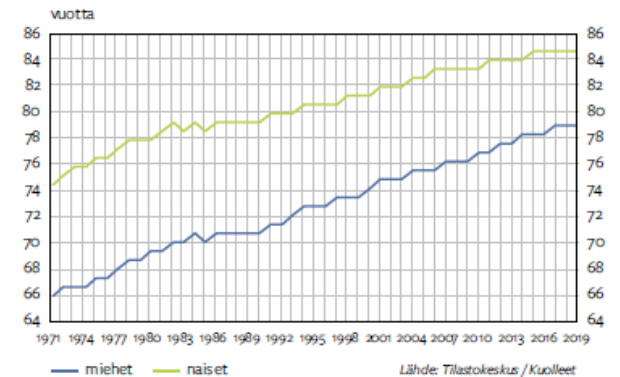
Maailman paras maa?

- Suomi on valittu useissa kansainvälissä vertailuissa maailman parhaiden maiden joukkoon
 - Inhimillisen hyvinvoinnin vertailussa Suomea on pidetty jopa parhaana maana.
- Nykyinen hyvinvointi perustuu 1900-luvulla tehtyihin poliittisiin päätöksiin:
 - kansalaisten hyvinvoinnin tukeminen mm. julkisten palvelujen avulla
 - koulutukseen panostaminen
 - päivähoito ja naisten työssäkäynti
 - nämä ratkaisut tukivat myös taloudellista kasvua.
- Historiallisesti katsoen omana aikanaan kiistoja aiheuttaneet päätökset vaikuttavat siten onnistuneilta.
- 2020-luvun poliittiset ratkaisut vaikuttavat puolestaan seuraavien vuosikymmenten elämään ja hyvinvointiin.

Tilasto 1 Väestö ikäluokittain 1865–2020



Tilasto 2 Vastasyntyneiden elinajanodote 1971–2019



Tilasto 3 Väestönmuutokset 1848–2019

